

§. III.

Quum vix non omnes partes hujus plantæ, isto, cujus naturam pandendam suscepi, morbo afficiantur, singulas ordine nunc pertractabo; a spica feminea tanquam parte præstantiore plantæ incepturus.

Spica feminea morbosa facili negotio a quolibet, cæteroquin rei ignaro, in agro deambulante, agnoscitur eo, quod folia spicam, vaginæ ad instar, obtegentia ob insigne auctum illius volumen plus minus distenta & expansa videantur (Fig. I.), spica ipsa monstruosa, plus minus nuda, sub oculos cadat, eadem quoque vix non semper brevior sit sana, sæpe brevissima; cujus ratio infra luculentius patefcet.

Ablatis foliis spicam obtegentibus, eadem, si tota quanta morbosa, quod solenne est, unam continuam congeriem tumorum sistit, (Fig. I.) extus argenteo colore splendentium, qui in adultis pulverem nigrum, quin potius cum levi viriditate fuscum per involucrem pellucetem includunt.

Magnitudo adultorum tumorum, haud ultra crescentium, diversissima est, ab illa quæ piso minori est, ad eam usque ovi gallinacei mediocri: paucissimi ultra progrediuntur; neque omnes intermediae magnitudines in qualibet spica occurrere solent.

Figura tumorum vix ulla constans datur, diversa pro varia parte spicæ affecta & tumorum proximorum figura & magnitudine; hinc alii pyriformem, globosam, conoideam, cylindricam, convexo-concavam, carinatum mox rectam (Fig. II.) mox incurvatam (Fig. III.) formam æmulantur: alii in acumen desinunt (Fig. III.), alii obtusi, alii compressi sunt, alii intus toti celluloso textu repleti (Fig. IV.) rursus alii intus vacui (Fig. II.) sunt.

Horum tumorum habitum curatius examinanti statim animadvertere datur, singulos, pro varia ætate, insignes atque miras mutationes ostendere, quæ quidem ut melius perspiciantur, duo stadia notabilia distinguere operæ pretium duco.

merfa, separabilis & minus alba, atque vere oleosa ita ut inter digitos pressa oleum fundat; eique sapor nucis avellanæ est: in facie superiore integri feminis modo conspicua, ibidemque zonam albam constituens.

Stadium
Incrementi.

Primum stadium *Incrementi*, quo scilicet tumor omne suum incrementum acquirit. In hoc stadio tumor dissectus intus cernitur tanquam substantia fungosa (d. Fig. IV.), satis quidem compacta, quæ cellularis est & tota alba; dein sensim spongiosior evadit, inde vero cellulæ ampliores redduntur, latice limpidissimo, crystallino turgidæ, cujus quantitas sensim augetur, quemque manu pressio tumore, cellulæ plorant inodorum *u*) insipidumque prorsus. Unde etiam intelligitur tumores ipsos cellulis copiosiore latice distentis magnitudine augeri; verum tumores sensu stricto quoque crescere mihi visum est. Hunc apparatus includit simplex & unica membrana *b. b.* (Fig. IV.) a substantia cellulari inseparabilis istique continua, extus polita, candida atque splendens, per quam gutturæ laticis crystallini translucent.

Stadium
Conversionis.

Alterum stadium, *Conversionis* mihi vocare liceat, sequentia absolvunt. Tumor ubi ad hunc terminum pervenit, in conspectum mox prodeunt ad ejus basin, & quidem in meditullio sive axi, puncta fusca pulverem datura, quæ brevi augmentur & volumine & copia; una cum interjecta substantia cellulari alba, dædaleis sinibus discurrentia. Sensim vero deinde puncta illa fusca incrementa capiunt, decrescit intermedia alba substantia ac simul ipse latex, cujus in locum, substantia illa fusco viridis, nunc vero declaratus jamjam pulvis, per involucrium album translucens cedit. Quo in statu si non decerpuntur tumores isti, maceratur eorundem involucrium, putredine inficitur rumpiturque. Eodem tempore pulverem istum filtrere pulvem admodum nigram plus semel vidi; atque mox deinceps totam putrescentem spicam simul cum pedunculo, præ nimio pondere a culmo suo decidere semper observavi.

Amicissimus GERTNERUS litteris me docuit, se in agro Hanovienfi duas species spicarum morbosarum, quas differentes esse putat reperisse; alteram cujus spicæ pulvere roseo partim obtectæ, partim vero ipsa integra femina, (tumores meos sine dubio intelligit) in talem

u) Cl. TILLET in *Mém. de l'Acad. Roy. des Sciences de Paris*, année 1760. & Cl. BONNET in egregio libro *Recherches sur l'usage des feuilles*. Gotting. 1754. pag. 328. eundem foetidum dicunt.

lem pulverem transmutata sint; alteram vero cui loco pulveris rosei pulvis niger sit. Roseum hunc pulverem prorsus nunquam mihi animadvertere contigit, neque intra tumorum substantiam, neque tumores eodem extus conspersos vidi, utique haud raro ipsam membranam tumorum, praecipue in culmo & foliis occurrentium, roseum colorem referre observavi.

Ipsa interna tumorum fabrica cellularis adhuc melius perspicitur, cum exsiccantur atque dein per longitudinem dissecantur; eorundem involucrum nunc valde tenue est, papyraceum & excusso pulvere impalpabili, quo cellulae turgent, ipsae luculentissime patent; sunt enim istae plus minusve amplae longaeque, ut canales posses nuncupare; non raro enim bipollicari longitudine easdem vidi. Earum cava, longe plurima, non cylindrica sunt, sed angularia, multa simplicem rimam sistunt, cum axe tumoris parallela: cellulae ipsae componuntur membrana tenuissima, & si haec a polline libera esset, alba, fibrillis plus minusve conspicuis picta, quae totidem vascula sunt. Structura haec interna non in omnibus prorsus eadem cernitur, in multis enim evidenter magis fibrosa quam cellulosa est, praecipue ad tumorum basin; quod ejusmodi tumores ipsi cortices feminum, pluribus vasis praediti, sint, deinceps patebit. De ipso polline infra uberius dicendi erit occasio.

Interne tumorum fabrica melius adhuc patet exsiccatione.

§. IV.

Anni tempus quo morbus oritur & primum momentum quo is a rei gnaro agnosci potest determinare non possum; ego enim morbum primas spicas infestantem non in suis cunabulis inveni; quia morbum nonnisi quum jam aliquousque progressus esset, prima vice observavi. Scilicet casu fortuito primum mihi die 9. Augusti praeteriti anni visus est. Verum eodem tempore, quum segetes curatius perquirerem, jam putrescentes spicas brevi decifuras reperi; attamen spicas morbosas vix non omnis aetatis, si excipias morbi primordia, observavi; forsitan & haec ipsa quoque aderant; sed quum tota hac de re antea nullo modo essem praemonitus, & ea me maxime ac primum invitarent, quae erant praeter alia conspicua, subdlexerunt se ista sine dubio meis oculis. Nam observationes certae me edocuerunt, quod morbus meus

Tempus quo morbus apparet.